

Vývoj společnosti a výstavba ozbrojených sil

Filozofové, kteří popisují vývoj lidské společnosti, vyslovují různé hypotézy a teorie, které vycházejí z analýz historie a současnosti vývoje společnosti. Každý výklad vychází z kritérií podle kterých jsou prováděny analýzy. Proto se i liší hypotézy možných trendů dalšího vývoje. Mezi nejcitovanější v posledních letech jsou teorie Samuela P. Huntingtona, Francise Fukuyami a manželů Tofflerových.

1. Střet civilizací

Samuel P. Huntington v knize „Střet civilizací (boj kultur a proměna světového řádu)“ vývoj společnosti popisuje jako vývoj sedmi hlavních civilizací – **čínské, japonské, hinduistické, islámské, západní, latinskoamerické a africké**.

Zkratkovitě lze říci, že vývoj společnosti popisuje z pohledu rozdělení do výše jmenovaných civilizací, které vnímá jako kompaktní, projevující se stejnorodě. Rozpory mezi těmito civilizacemi, jejich setkávání a narážení na sebe vyvolávají možná ohrožení a krize. Např. islámské civilizaci přisuzuje krvavé hranice. Tento pohled je některými filozofy podrobován kritice. Vnímaná kompaktnost každé z civilizací neumožňuje popsat pnutí uvnitř civilizace.

2. Konec dějin a poslední člověk

Francis Fukuyama ve svém díle „Konec dějin a poslední člověk“ poukázal na globální provázanost „modernity“, tedy na tendenci stírání rozdílů mezi civilizacemi. Podle Francise Fukuyami **subjektem vývoje je člověk** se svým *thymem* – pocitem hrdosti a sebeucty, *mega-lothymem* – pocitem nadřazenosti a tyranské ctižádostivosti, nebo *isothymem* – pocitem a touhou po uznání za rovného ostatním lidem. Hybatelem vývoje v této teorii je především člověk se svou psychikou. Tato teorie je protipólem teorie Samuela P. Huntingtona. Hybatelem vývoje lidské společnosti je zde vnímán člověk, nikoli společnost.

3. Tři vlny civilizace

Teorie manželů **Tofflerových** spíše než zkoumání společnosti na základě chování člověka a společnosti z kulturních a psychologických hledisek vychází ze zkoumání vývoje podle převládajícího způsobu získávání bohatství.

Manželé **Tofflerovi, Heidy a Alvin**, vývoj lidské společnosti popsali jako proces probíhající v prostředí, kde nejvýznamnější je způsob získávání bohatství. Na základě analýzy vývoje společnosti z tohoto úhlu pohledu vyslovili teorii o vlnách civilizace. Byly pojmenovány tři vlny.

První vlna – zemědělská (agrární) se vyznačuje získáváním bohatství zemědělskou činností. Vznikla se vznikem společnosti a pokračuje v nižší intenzitě dosud.

Druhá vlna – industriální je vlnou civilizace, pro kterou hlavním zdrojem získávání bohatství se stala masová průmyslová výroba. Tato vlna začala s průmyslovou revolucí a pokračuje dosud.

Třetí vlna – informační (znalostní) je vlnou civilizace, pro kterou hlavním zdrojem získávání bohatství se stávají informace. Počátek této vlny civilizace je manželzy Tofflerovými kladen na konec 20. století a zahajuje své působení u nejvyspělejších států.

Na rozhraní těchto vln vznikají třetí plochy, které mohou vyvolat nejrůznější hrozby a krize. Tyto vlny civilizace nejsou ohraničeny státy, náboženstvími nebo jinými kategoriemi dělení. Pomocí této teorie manželé Tofflerovi dokázali logicky vysvětlit vlnu selských bouří při nástupu průmyslové revoluce i nevyhnutelnost rozpadu socialistického bloku států.

3.1 Způsoby výstavby ozbrojených sil

Pro každou vlnu civilizace byl typický i způsob výstavby ozbrojených sil a vedení válek. Pro **první – zemědělskou vlnu – civilizace** bylo ve střední Evropě, ve středověku, typické vytvoření *družiny rytířů-profesionálních bojovníků* dobře vyzbrojených a vycvičených prosazujících mocenské zájmy panovníka. Pro případ války na vlastním území byla připravována „domobrana“, tedy zemědělci, kteří po svolání byli schopni postavit se po bok svých rytířů a bojovat za svého panovníka. Tato domobrana byla vyzbrojena a vycvičena hůře. Výzbroj byla různorodá, každý bojovník si ji zajišťoval sám a jak byly různorodé používané zbraně, tak i výcvik byl různorodý.

Pro **druhou vlnu civilizace – industriální** – vyznačující se masovou průmyslovou výrobou včetně zbraní, které byly pro potřebu masové výroby unifikovány. S unifikovanými zbraněmi byl zdokonalen a sjednocen i výcvik v jejich používání. Pro potřebu provádění masových operací byl zorganizován vznik masových armád, schopných vést operace za použití zbraní s masivním účinkem na nepřítele. Výstavba armád schopných plnit tyto úkoly byla závislá na schopnosti státu mobilizovat své hospodářství a ozbrojené síly. Vrcholem válek druhé vlny civilizace byly první a druhá světová válka s masovým ničením celých měst a oblastí s obrovskými ztrátami na životech lidí způsobených masovým použitím zbraní, včetně zbraní hromadného ničení – chemických a jaderných.

Pro **třetí vlnu civilizace – informační (znalostní)** – bude typická změna v chápání vedení válek za použití nových – inteligentních zbraní. Ve zkratce lze říci, že ozbrojený zápas se přesune z pozice vedení masových válek do pozice vedení cílených operací s využitím inteligentních zbraní na jednotlivé cíle podložených reálnými informacemi k prosazení svých zájmů. Cílem nebude maximální zničení nepřítele, ale jeho ovládnutí s efektivním vynaložením úsilí za maximálního využití znalostí a informací. Tento způsob vedení operací bude odklonem od vedení masivních operací s masivním ničením. Přelomem ve vedení válek byla operace Pouštní bouře v roce 1991 a následně operace v Iráku roku 2003. Tento způsob použití ozbrojených sil je návratem ve spirále ke konceptu výstavby ozbrojených sil z první vlny civilizace. Tedy vznik profesionální armády prosazující zájmy státu (koalice) a pro potřeby možného vedení bojové činnosti na území státu (koalice) tvorba mobilizovaných sil.

Závěrem

Nejnovější trendy vývoje společnosti odrážejí i vývoj bezpečnostní situace na kterou náš stát reaguje mimo jiné i způsobem výstavby svých ozbrojených sil. Ve svých koncepčních materiálech jasně stanovil výstavbu profesionální armády, která pro případ vedení operací vysoké intenzity bude posilována mobilizačně rozvinovanou částí ozbrojených sil. Mobilizace

ozbrojených sil, vzhledem ke změnám vývoje společnosti, se také proměňuje. Její změna byla navržena v dokumentu Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR.

Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR reaguje na nejnovější trendy vývoje společnosti. V této koncepci je zcela změněna filozofie mobilizačního rozvinutí ozbrojených sil. Celou koncepcí se jako červená nit nese myšlenka minimalizovat v míru náklady na udržování systému zmobilizování ozbrojených sil ČR. A těmito náklady zatížit stát až v době zhoršování politicko-vojenské situace.

Avšak k tomu, aby stát mohl naplnit své poslání i v této oblasti, je nezbytné udržovat schopnosti AČR v plánování, organizování procesů spojených s mobilizačním rozvíjením ozbrojených sil. A v období zhoršování politicko-vojenské situace zvyšovat schopnosti v řízení a zabezpečování realizace stanovených procesů. Bylo by chybou dopustit stav, do kterého se na příklad dostaly Spojené státy v roce 1917 (viz článek „Z historie rozvíjení profesionálních armád“, *Vojenské rozhledy* 1/2008, str. 97).

Z tohoto pohledu zbývá zodpovědět otázku: Proč v dokumentu „Transformace resortu Ministerstva obrany ČR je zadán úkol „ ... předložit ... vládě ke schválení přepracovanou Koncepci mobilizace OS ČR ...“? Je to proto, že na základě analýz se dospělo k názoru, že tato „nadčasová“ koncepce ... nevyhovuje současné etapě vývoje naší společnosti? Nebo proto, že změna zákonů potřebná k realizaci této „nadčasové“ ... koncepce se jeví jako politicky neprůchodná?

Literatura:

- BALABÁN, M. Bezpečnostní budoucnost v zahraničněpolitickém kontextu. *Vojenské rozhledy* 1/2006, ročník 15 (47), str. 3-24.
- FUKUYAMA F. *Konec dějin a poslední člověk*. Překlad Prokop M., Praha: Rybka Publishers, 2002, Praha, 382 s., ISBN 80-86182-27-4.
- HUNTINGTON P., S. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Překlad Nagy L., Praha: Rybka Publishers, 2001, 448 s., ISBN 80-86182-49-5.
- KOŽÁK, Karel. Válka a antiválka (recenze). *Vojenské rozhledy* 3/2003, ročník 12 (44) str. 157-160.
- KRÁSNÝ, A. Zamyšlení nad bezpečnostním vývojem ve vztahu k České republice. *Vojenské rozhledy* 2/2005, ročník 14 (46), str. 3-14.
- KRUÍK, V. Struktura bezpečnostního systému České republiky. *Vojenské rozhledy* 2/2007, ročník 16 (48), str. 77-88.
- NĚMEC, Ivan. Z historie rozvíjení profesionálních armád. *Vojenské rozhledy* 1/2008, ročník 17 (49), str. 97-102.
- RAŠEK, A. Aktéři světové bezpečnosti. *Vojenské rozhledy* 2/2007, ročník 16 (48), str. 12-28.
- TOFFLER A., TOFFLEROVÁ H. *Nová civilizace: Třetí vlna a její důsledky*. Překlad Blažek B., Praha: Dokořán s.r.o., 2001, 125 s., ISBN 80-86569-00-4.
- TOFFLER A., TOFFLEROVÁ H. *Válka a antiválka: Jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu*. Překlad Blažek B., Miřejovský J. Praha: Dokořán s.r.o., Argo, 2002, 303 s., ISBN 80-86569-16-0 (Dokořán), 80-7203-445-6 (Argo).
- VLKOVSKÝ, J. Bezpečnostní prostředí do r. 2025 podle NATO. *Vojenské rozhledy* 4/2007, ročník 16 (48), str. 19-25.
- VOLNER, Štefan. Bezpečnostní působení v současném světě. *Vojenské rozhledy* 2/2006, ročník 15 (47) str. 15-21.
- Koncepce mobilizace ozbrojených sil České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, č.j. V 1/2006-1203, 2005, 32 s.
- Transformace resortu Ministerstva obrany České republiky. *A report*, zvláštní číslo, Praha 2007, ISSN 1211-801X.
- Válka čtvrté generace se rozvíjí, válka páté generace vzniká. *Vojenské rozhledy* 1/2007, ročník 17 (49), str. 15-23.